

quidem Diaconissas a Sacramentali manus impositione, qualis procul dubio censenda est quæ in Diaconorum consecratione adhibebatur, non vero a pure cæremoniali, quam præfata Concilia in Diaconissis diserte requirunt, præcipue Chalcedonense: cujus canonis versio Dionysiana Græco exemplari perfecte conformis ait: « Si autem postquam manuum impositione suscepta, » etc. Græcum exemplar sic habet *εἰ δὲ γὰρ δεξαμένη τὰν χειροθεσίαν*, etc. Si voce *χειροθεσία* uteretur, quæ nunc *suffragium* nunc *electionem* significat, res esset ambigua, sed vox quam adhibet *χειροθεσία* nihil aliud quam *manus impositionem* exprimit. Defervescente tandem pietatis ac Religionis studio, et gliscentibus Diaconarum vitis, deficiente pariter consuetudine Baptismum in proveciorem ætatem differendi, paulatim exolescere cœpit

DIETA.

Vide verb. BENEDICTIO, art. 5, num. 10.

DILAPIDATIO.

Vide verb. POENA, articul. 5 num. 93 ad 96.

DIMISSORIÆ.

Vide verb. ORDO, art. 3, n. 36 usq. in fin.

DIOECESIS.

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

SUMMARIUM.

1. Hujus nominis notio in re civili. — 2. Et in

(1. Huic voci notio subest, eaque maxime propria, qua sumitur pro multarum Provinciarum tractu, quem a Viro spectabili olim moris erat administrari. Ut enim ex multis pagis una civitas, ex multis civitatibus una provincia; ita ex multis Provinciis una Diœcesis existebat, cui nec illustri præerat, nec clarissimus, sed spectabilis. Cum enim aliud fuerit unam Diœcesim regere, aliud Diœcesibus multis præesse, aliud Provincie, erant tres Magistratus gradus: Clarissimi, qui Provincias regebant singulas; Spectabiles, qui Diœcesim integram; Illustres, qui multarum Diœcesium tractus.

(2. Hinc hujus vocis *Diœcesis* non una in Christianis veterum monumentis acceptio fuit. Ab Afris, Hispanisque Episcopis olim usurpata est pro territorio, ut loquuntur, Episcopali, ubi erant oppida contributa Metropoli, ut videre est in Africanis, et Toletanis Synodis. Sumitur ab aliis pro *ἐπαρχία* sive Provincia, in qua multi Episcopi pareant uni Metropolitanis: ita Hincmarus ad Nicolaum Papam. Sunt etiam, qui hoc nomine intelligant provincias illas omnes, quæ ad unum Patriarcham pertinent: sive re ipsa sint plures Diœceses civiles, sive una, sive

(1) In aliquibus tamen occidentalibus Ecclesiis ad sæculum VIII, et etiam post fuisse diaconissas tentas, evincunt cum diserta Venantii Fortunati, et concilii Wormatiensis testimonia, tum Ordo Romanus, alique Rituales libri; imo card. Bona nonnisi sæculo X aut XI, ubique in Ecclesia cessasse existimat Rer. Liturgic. lib. 1, c. 25. In Ecclesia vero Græca ad finem usque sæculi XII viguerunt; Balsamon enim earum meminit, tanquam suo ævo in

Diaconissarum ministerium. Siquidem sub ipso Leone primo habitum Arausicanum primum Concilium canone 26, de illis abolendis cogitans, ita decernit: « Diaconæ omnimodis non ordinandæ. Si quæ jam sunt benedictioni quæ Populo impenditur, capita submittant. » Quibus verbis eas quæ supersunt in statum redigit vulgarem, ac sæcularem. Deinde sub Hormisda Pontifice Concilium Epaonense sic decernit can. 21. « Viduarum consecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni regione nostra penitus abrogamus, sola pœnitentiæ benedictione, si converti ambiunt, imponenda. » Demum Aurelianensis secunda synodus sub Joanne Papa secundo, ita ordinavit can. 18. « Placuit etiam, ut nulli postmodum feminæ Diaconalis benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur (1). »

Ecclesiastica re apud veteres varia. — 3. Nunc singularem Episcopi ditionem significat: quæ tamen notio quinto jam sæculo obtinuerat.

unius portio: ita Synodus Chalcedonensis Act. 10, et Justinianus novella 123, immo et his antiquior Synodus Arelatensis in epistola Synodica ad Silvestrum Romanum Pontificem, ubi his dicitur *maiores Diœceses tenere*; hoc enim nomine Patriarchales seu Romano Patriarchatui obnoxias Diœceses a Patribus Arelatensibus designatas fuisse jure Schelestratus animadvertit, frustra obnitentibus Caveo, et Binghamio Origin. Ecclesiast. lib. 9, c. 2, § 2.

(3. Nunc vulgo accipitur pro Episcopi unius ditione, quæ in oppida, pagos, titulosque Presbyterorum divisa est. Diœcesis hoc sensu usurpata quinto jam sæculo fuit ab Innocentio epist. 11, ad Florentinum, seu Florentium Tiburtinensem Episcopum, et a Toletano I. can. 20, ubi statuitur, « ex hac die nullum alium, nisi Episcopum Chrisma conficere, et per Diœcesim destinare. » Vide Ballerinos in adnotationibus ad Espist. 12, S. Leonis M. tom. 2, col. 1333, ubi Quesnellum refellunt. Cæterum prioribus Ecclesiæ sæculis quam nos Diœcesim Episcopi dicimus, *Parœciam* vocabant; immo etiam Patriarchalibus Ecclesiis id nomen tributum invenies apud Eusebium lib. 1, c. 1, et lib.

Ecclesia Constantinopolitana ministrantium. Sed de Diaconissis vide cum primis P. Joannis Zinii Bollandiani Tractatum Preliminarem ad tomum primum Septembris. Moneo tandem, Diaconissarum nomen a Scriptoribus Ecclesiasticis aliquando fuisse adhibitum ad significandam non veri nominis Diaconissam, sed Diaconi cujuspiam uxorem, quo sensu *Presbytera* uxorem Presbyteri, *Episcopa* Episcopi uxorem denotabat. (EDIT. BARBIELL.)

11, c. 24, aliosque, sed ad denotandam non Patriarchalem, sed Episcopalem in Urbis, et

DISMEMBRATIO.

SUMMARIUM.

1. Dismembratio est quædam species alienationis. — 2. Probatur effectuatâ ex provisionibus secutis, et lapsu triginta annorum. — 3. Ut dismembratio dicatur effectuatâ, requiritur quod saltem fuerit capta possessio. — 4. Dismembratio enim dicitur effectuatâ per possessionis adeptionem, et fructuum perceptionem. — 5. Non censetur autem effectuatâ, ubi constat, quod Ecclesia continuet in possessione suarum responsionum. — 6. In Ecclesiæ dismembratione observantia subsecuta optime declarat, quidquid fuerit præcedenter actum. — 7. Dismembratio cum sit species alienationis, requirit omnes solemnitates requisitas in alienatione rerum Ecclesiæ. — 8. Alias ex defectu solemnitatum est nulla. — 9. Et sic, ut sustineatur, requiritur necessitas causæ, et evidens Ecclesiæ utilitas. — 10. Et hoc maxime pro dismembratione Ecclesiæ Parochialis, in qua requiruntur copulative solemnitas, et justa causa. — 11. Alias sine causa legitima, et solemnitatibus dismembratio non subsistit, si etiam agatur pro reparandis Seminariis indigentis. — 12. Item in Parochialis dismembratione requiritur vocatio Rectoris, vel, ea vacante, defensor ab Episcopo deputandus, et citatio Parochianorum, aliorumque, quorum interest. — 13. Si rector vocatus, noluerit consentire, potest Episcopus eo invito (si subsit justa causa) procedere ad talem dismembrationem. — 14. Justa causa dismembrationis est, ut vitetur periculum animarum. — 15. Non permittitur dismembratio, quoties Parochianis distantibus consultum est per Coadjutorem, qui possit Sacramenta ministrare in commodiori Ecclesia. — 16. Quo casu Rector persolvere debet mercedem Vicario deputato, salva tamen manente ipsius Congrua. — 17. Ubi per assignationem mercedis Vicario, Congrua Rectori non remaneret, in subsidium debent concurrere Parochiani. — 18. Dismembrari non potest Ecclesia Parochialis ob solam aucti populi numerositatem, nisi concurrant requisita Concilii. — 19. Neque dismembrari potest Parochialis propter angustiam, et de-

(1. Dismembratio est quædam species alienationis; Rota part. 7, recent., decis. 68, num. 1, et part. 10, decis. 90, sub num. 8, (2. Probatur effectuatâ ex provisionibus secutis; Rota par. 6, dec. 139, num. 5. Et ex lapsu 3 annorum Rota part. 6, dec. 275, num. 24. (3. Ut dismembratio dicatur effectuatâ, requiritur quod saltem fuerit capta possessio; Rota par. 4, tom. 2, decis. 446, n. 22. (4. Dicitur enim effectuatâ dismembratio, et applicatio per possessionis adeptionem, et fructuum perceptionem; Rota par. 4, tom. 3, dec. 648, n. 10. (5. Cum non censeatur effectuatâ, ubi constat, quod Ecclesia continuet in possessione suarum responsionum; Rota par. 3, dec. 222, num. 5. (6. In Ecclesiæ enim dismembratione observantia subsecuta optime declarat, quidquid fuerit præcedenter actum; Rota par. 4, tom. 1, dec. 497, n. 5, et par. 17, dec. 351, n. 10.

(7. Dismembratio, cum sit species alienationis, requirit omnes solemnitates requisitas in alienatione rerum Ecclesiæ; Rota par. 1, dec. 239, num. 1, part. 2, decis. 228, num. 4, et decis. 348, num. 2, part. 4, tom. 1, dec. 58, num. 11, part. 10, dec.

Oppidorum, vicorumque circa urbem jurisdictionem.

formitatem Ecclesiæ antiquæ, vel propter inundationem. — 20. Neque etiam sufficit, quod aliquando contigerit aliquos Parochianos decedere sine Sacramentis, dummodo tamen his omnibus provideri possit aliunde. — 21. In dismembratione Ecclesiæ Parochialis reservandus est Canon, seu recognitio aliqua annua faciendâ Matrici. — 22. Ecclesia dismembrata a Parochiali, consentiente Rectore, Auctoritate Episcopi, et justa de causa, dicitur jura Parochialia intra limites sibi assignatos habere exercibilia. — 23. Licet potuerit reservare sibi Ecclesia Matrix in signum subjectionis jus sepeliendi, vel similia, id debet expresse facere, alias omne id, quod non est exceptum, dicitur translatum in dismembratam Ecclesiam. — 24. Præservatio facta in dismembratione Ecclesiæ intelligitur de aliis juribus præterquam consecutivis ad ipsam dismembrationem. — 25. Dismembratio generaliter loquendo non præjudicat Ecclesiæ, a qua illa facta est, nisi in iis quæ litteris dismembrationis continentur. — 26. Per ipsam dismembrationem neque censetur præjudicatum personis habentibus Officia, seu Beneficia in Ecclesiis dismembratis. — 27. Dismembratio Ecclesiæ regulariter non præjudicat Episcopo, et Capitulo super exactionem decimarum. — 28. Maxime loquendo de decimis prædialibus, quæ non transeunt ipso jure ad Parochialem noviter erectam, sed remanent apud Parochiam matricem, nisi eas Episcopus novo Parocho ad præscriptum Tridentini assignaverit. — 29. Decimæ tamen personales, seu Sacramentales transeunt ipso jure in Parochialem noviter erectam, etiam ante ullam Episcopi assignationem. — 30-36. Concurrente justa causa, olim haud deveniebatur ad dismembrationem Parochiæ, ubi prospici posset retentione Capellani in aliqua Capella, qui præsto esset necessitatibus Parochianorum. — 37. Postea S. C. Concil. id prohibuit. — 38-59. Etiam cum retentione duorum Capellanorum. — 40. Quænam causa dismembrationis. — 41. Non ab ea regula desumenda. — 42. An consensus omnium vel majoris partis Parochianorum requiratur ad dismembrationem.

224, num. 5. (8. Alias ex defectu solemnitatum est nulla; Rota par. 10, d. dec. 224, num. 9. (9. Et sic, ut sustineatur, requiritur necessitas causæ, et evidens Ecclesiæ utilitas; Rota part. 4, decis. 68, num. 15, et part. 10, decis. 224, num. 4. (10. Et hoc maxime pro dismembratione Ecclesiæ Parochialis; Rota par. 19, tom. 2, decis. 578, num. 1, et 7, ubi solemnitas, et justa causa copulative requiruntur; Rota par. 7, dec. 68, num. 9. (11. Alias sine causa legitima et solemnitatibus dismembratio non subsistit; Rota par. 13, dec. 29, num. 1. Etiam si agatur pro reparandis Seminariis indigentis, quia licet possint dismembrari pro Seminariis Beneficia simplicia, Beneficia tamen Curata a Concilio Tridentino sess. 25, cap. 16, *de reformat.* omnino dismembrari prohibentur, ut advertit Gonzal. ad Regul. 8, Gloss. 5, § 7, num. 63, et 64, Rota par. 13, dec. 29, num. 4. (12. Item in Parochialis dismembratione requiritur vocatio Rectoris, vel ea vacante, Defensor ab Episcopo deputandus, et citatio Parochianorum, aliorumque, quorum interest; cap. 1, de rebus Eccles. non alienand. in 6, cap. 1, *Ne sede vacante*; Rota part. 13

decis. 165, num. 9, et seq. Barbosa de Offic. et potest. Episcop. par. 13, allegat. 67, n. 17, cum pluribus ibi citatis; et etiam Patronorum; Rota par. 7, dec. 6, n. 4. (13. Si Rector vocatus noluerit consentire, potest Episcopus eo invito (si subsit justa causa) procedere ad talem dismembrationem; Barbosa loc. cit. n. 20; Garcias de Benefic. par. 12, cap. 4, num. 9; Pax Jordan. Lucubrat. tom. 3, lib. 10, tit. 31, num. 6; Monacell. part. 1, tit. 2, form. 3, num. 3; Rota par. 17, decis. 204, num. 2 et seq.

(14. Justa causa dismembrationis est, ut evitetur periculum animarum, quod solet oriri ob distantiam, et incommoditatem itineris, ratione ejus nec Parochiani praesertim tempore hiemali possunt accedere ad Ecclesiam Parochialem pro divinis sine periculo, aut magno incommodo, nec Parochus ad illos occasione infirmitatis pro administratione Sacramentorum quibus circumstantiis vere concurrentibus, Episcopus auctoritate sibi attributa a Concilio Tridentino sess. 21, cap. 4, de Reform. innovante dispositionem cap. Ad audientiam, de Eccles. aedificand. potest ad dismembrationem procedere, et novam Parochiam erigere; Loter. de re Benefic. lib. 1, cap. 28, n. 2, et seq. Nicol. in Floscul. verb. Parochus num. 2. Monacell. loc. cit. num. 2. Rota par. 1, dec. 484, n. 3, p. 10, dec. 224, num. 6, et 8, par. 17, dec. 204, num. 1, part. 19, tom. 2, dec. 578, num. 2, et 3. Sac. Congregat. Concil. in Lunen. Sarzanen. Dismembrationis 2 Jun. 1712. (15. Non permittitur tamen dismembratio supradictis non obstantibus, quoties Parochianis distantibus consultum est per Coadjutorem, qui possit Sacramenta ministrare in commodiori Ecclesia; Ricc. Praxis For. Eccles. resolut. 486, num. 6, vers. Limitatur, part. 1. Card. de Luca annot. ad Concil. disc. 16, num. 2, et de Paroch. disc. 34, per tot. Monacell. loc. cit. n. 4. Rota par. 19, tom. 2 Dec. 578, n. 5, et seq. Et sic Sac. Congreg. Concil. sub die 12 Augusti 1628, quae, teste Aldano in compend. Canon. resolut. lib. 3, tom. 8, n. 20, decrevit, quod dismembrare non liceat a Parochia sita extra muros Civitatis partem Parochianorum habitantium in Civitate sub praetextu, quod illis non detur aditus de nocte, sed est constituenda capella per Abbatem Parochum intra Civitatem. (16. Quo casu Rector persolvere debet mercedem Vicario ob loci distantiam, vel ob aliud impedimentum deputato, salva tamen manente ejus Congrua; Nicol. in floscul. verb. Cura, num. 7. Monacell. loc. cit. n. 11. Barbosa super Trident. sess. 21, cap. 4, de Reform. n. 15. Rota part. 17 dec. 204, n. 5, et part. 19, tom. 2, decis. 578, num. 8. Congrua enim in quaecumque Parochialis dismembratione Rectori est relinquenda; Rota par. 17, dec. 204, num. 5. (17. Et ubi per assignationem mercedis Vicario, Congrua Rectori non remaneret, in subsidium concurrere debent incolae, seu Parochiani: Lambertin. de jure patronat. lib. 1, p. 1, q. 5, art. 18. in fine, et lib. 3, q. 7, art. 2, n. 7, vers. Et sic isti Beneficiati; Bellet. Disq. Cleric. part. 1, tit.

de Clerico debitore § 14, num. 7. Barbosa loco citato, n. 15. Monacell. loco cit., num. 11. Rota part. 17, decis. 204, n. 6.

(18. Dismembrari non potest Ecclesia Parochialis ob solam aucti populi numerositatem nisi concurrant requisita a Concilio Tridentino sess. 21, cap. 4, de Reform. Rota par. 1. Decis. 484, num. 1, et par. 2, dec. 88, num. 2. Sac. Congreg. Concil. in Hostunen. 12 Julii 1631. in Toletana 4 Maji 1697. in Gerunden. 29 Januarii 1701. et in Neocastren. 15 Decembr. 1703, ubi cum ipsius Episcopus, scilicet Neocastrensis, ad consulendum numerositati populi divisisset Parochiam, et duas portiones Curatas Constituisset aequae principales, Sac. Congreg. die qua supra declaravit, dismembrationem, seu divisionem in duas portiones curatas non sustineri, et invalidum fuisse concursum respondit, et talem resolutionem confirmavit die 16 Febr. 1704. (19. Neque dismembrari potest Parochialis propter angustiam, et deformitatem Ecclesiae antiquae, vel propter inundationem; Rota part. 1, decis. 484, num. 4, et part. 2 dec. 288, num. 3. (20. Neque etiam sufficit, quod aliquando contigerit aliquos Parochianos decedere sine Sacramentis; Rota p. 1, dec. 484, num. 5. Dummodo tamen his omnibus provideri possit aliunde, vel media deputazione Coadjutoris; Rota part. 1, dict. decis. 484, num. 5, et part. 2, decis. 288, n. 2. Vel per ampliationem, vel novae Ecclesiae, seu Cappellae aedificationem; Rota part. 1, dict. decis. 484, n. 4, et part. 2, dict. dec. 288, n. 3.

(21. In dismembratione Ecclesiae Parochialis reservandus est Canon, seu cognitio aliqua annua facienda Ecclesiae Matrici v. g. quod illi solvatur census annuus moderate arbitrio Episcopi taxandus, vel celebratio Missae sollemnis cantandae in Ecclesia noviter erecta a Rectore Matricis in die Sancti Titularis, aut in aliqua ex solemnioribus anni Festivitatibus, vel quod Curati pro tempore una cum Parochianis novae Parochiae semel in anno accedant processionaliter ad Ecclesiam Matricem et Cereum offerant; sic declaravit Sacra Congreg. Concil. in Anglonen. 20 Decembr. 1704, in qua approbando erectionem, hanc conditionem addidit: «Reservata tamen aliqua recognitione annua Ecclesiae Matrici in signum honoris per traditionem Candelae unius librae.»

(22. Ecclesia dismembrata a Parochiali consentiente Rectore, auctoritate Episcopi, et justa de causa, dicitur jura Parochialia intra limites sibi assignatos habere exercibilia, et consequenter jus sepeliendi acquisivisse; Rota par. 18, tom. 1, decis. 7, n. 12. (23. Et licet potuerit reservare sibi Ecclesiae Matrix in signum subjectionis jus hoc sepeliendi, vel similia, id deberet expresse facere, alias omne id, quod non est exceptum, in dismembratam Ecclesiam translatum dicitur; Rota part. 18, tom. 1, dec. 7, n. 13, et seqq. (24. Praeservatio autem facta in dismembratione Ecclesiae intelligitur de aliis juribus, praeterquam consecutivis ad ipsam dismem-

brationem; Rota part. 18, tom. 1, decis. 7, num. 13. Cum etiam Ecclesiae parte dismembrata, transeant cum ea omnia jura, quae ex limitibus separatis separantur; Rota part. 5, tom. 1, dec. 41, n. 7. (25. Dismembratio tamen generaliter loquendo non praedicitur Ecclesiae, a qua illa facta est, nisi iis, quae in litteris dismembrationis continentur; Rota part. 17, decis. 213, num. 1, et decis. 351, num. 1. (26. Hinc per ipsam dismembrationem neque censetur praedictum personis habentibus Officia, seu Beneficia, in Ecclesiis dismembratis; Rota par. 19, t. 2, dec. 498, n. 50. (27. Unde regulariter dismembratio Ecclesiae non praedicitur Episcopo, et Capitulo, super exactione decimarum; Rota part. 18, tom. 2, dec. 437, num. 23. cum in Ecclesiae dismembratione generali etiam praegnantissima non contineantur decimae in ea non expressae; Rota part. 17, decis. 213, num. 4. (28. Maxime loquendo de decimis praedialibus, quae non transeunt ipso jure in Parochialem Ecclesiam noviter erectam, sed remanent apud Parochiam Matricem, nisi eas Episcopus novo Parocho ad praescriptum Concilii Tridentini assignaverit; Sic expresse Sacra Congregatio Concilii 11 Martii 1617. et sic late Fagnan. lib. 3 Decretal. in cap. Cum contingat 29. de decimis a num. 42. Barbosa de Offic. et potest. Parochi cap. 28, num. 19, vers. Advertendum quoque; Reiffenstuel lib. 3 decret., tit. 30, num. 104. Monacell. loco cit. num. 15. (29. Decimae tamen Personales, seu Sacramentales transeunt ipso jure in Parochialem noviter erectam, etiam ante ullam Episcopi assignationem. Sic communis Doctorum cum Glossa in cap. ad Audientiam 2, de Eccles. aedificand., verb. Obventiones et bene notat Fagn. loco cit. num. 52. Vid. verb. Decimae, artic. 2, a num. 17 usque ad num. 24.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(30. In foro invaluerat opinio, quod concurrente etiam juxta causa deveniendum haud esset ad dismembrationem Parochiae, ubi prospici posset retentione in aliqua capella Capellani, qui praesto esse posset pro necessitatibus spiritualibus Parochianorum, qui Ecclesiam Parochialem, vel praedistantia, vel praedistantiam difficultate adire nequeunt; Ita perpetuo respondit Rota, signanter in recentior. dec. 578, num. 7, p. 19, tom. 2, cor. Falconer. decis. 34, num. 12. de Miscellan. cor. Crisp. decis. 221, num. 21. cor. Lancett. decis. 856, n. 10, et seq. cor. cl. mem. Tanar, dec. 240, n. 5, et dec. 249, n. 4, et in Aesina Parochiali 18 Junii 1751. § 5 et seq. et in confirmatoria 28 Aprilis 1752 § 3 cor. R. P. D. Elephantut. Et adamussim convenit Sacra Congregatio Concilii interpres in Derthonen. Dismembrationis 5 Aprilis 1732. et 30 Aug. ejusdem anni, in Terracinen. 6 Junii 1639. in Cassanen. Dismembrationis 17 Decembris 1740 in Pisaurien. Unionis et Dismembrationis 25 Januarii 1755, et 8. Februarii ejusdem anni, et pluries alias.

(31-32. Et procedebatur cum hac opinio-

ne, sive Dismembratio Parochiae peteretur ex impedimento temporario, puta fluminis, aut torrentis hyberno tempore exundantis, sive etiam ex impedimento perpetuo, scilicet distantiae, ut praesertim firmavit Rota coram Crisp. dict. decis. 221, num. 23, et sequent. (33. et sive nova Parochia erigi vellet ex bonis veteris Parochiae, (34. sive ex bonis aliunde provenientes, ut tenuit idem Sac. Tribunal. cor. Falconer. dec. 34, n. 13. de Miscellan. (35. et sive jam fuerint, vel non fuerint, qui obierint sine praesidio Sacramentorum, (36. ut pariter respondit Sacrum Auditorium coram Falconer. dicta dec. 34, sub. n. 13, de Miscellan.

(37. At novissime in diversam abiit sententiam S. Congregatio Concilii interpres in Comen. 5 Dec. 1750. Censuit enim deveniendum esse ad Dismembrationem Parochiae, tametsi Rector veteris Parochiae retinere offerret in aliqua capella Capellanum, qui occurrere valeret spiritualibus indigentibus Parochianorum, qui justa de causa instabant pro Dismembratione. (38. Ad evitandam Dismembrationem recentius in Nolana 3 Februar. 1753 et 1755 oblata quoque fuit retentio non unius Capellani, sed duorum Capellanorum, at ei minime adhæsit Sacra Congregatio, sed semel atque iterum requisivit informationem Episcopi juxta instructionem. Causa vero finem habuit concordia, qua facta fuit Dismembratio, et sic erecta nova Parochia. (39. Hanc autem posteriorem sententiam amplexam a Sacra Congregatione, uti conformem cap. Ad audientiam 3, de Aedificand. Eccl. tum Concil. Tridentin. sess. 21, cap. 4, de Reform. inter alios tenuerunt Van-Espen Juris Ecclesiast. univers. part. 2, tit. 6, cap. 2, § 24. Sed tamen (inquit) «si causa legitima erigendi novam Parochiam occurrat, non tam facile ob aliquorum interesse ad jam suggestum remedium confugiendum, tam quod non omnia in Capellis fiant, ad quae Parochiani tenentur ex jure communi et Tridentino, quam quod magna sit distantia inter Pastorem, cujus sunt oves propriae, ut instituitur in novis Parochiis, et Sacerdotes qui in Capellis nec omnia praestant, nec tamquam suis. Plenius ergo satisfit magno incommodo per erectionem novae Parochiae, quam per Capellam; eaque in casu magni incommodi mens esse videtur Concilii Tridentini; » Zypæus Respons. unic. n. 2, de Aedific. Eccles. Ursaja Eccles. discept. tom. 1, part. 1, discept. 14, num. 95 et 108. Constantin. vot. decisiv. 343, num. 18, tom. 2.

(40. Justa causa Dismembrationis Parochiae est, vel distantia, vel difficultas itineris. (41. Certa vero regula nec de distantia, nec de difficultate itineris statui potest. Standum multum iudicio Episcopi, ut servare solet Sac. Congregatio Concilii interpres, contradicentibus, licet frustra, nonnullis Auctoribus faventibus Parochis, qui ut plurimum sese opponunt Dismembrationibus.

(42. An consensus omnium, vel majoris

partis Parochianorum requiratur ad Dis-
membrationem Parochiæ, non conveniunt
Doctores; Affirmant Zypæus Consult. Can-
non. 1, n. 3, de Ædific. Eccles. Slevogtius
de divis. Ecclesiar. et Benefic. comment. 3,
§ 19. « Populo, ait, nullas in hoc negotio
partes, Barbos. etc. Castropalao etc. tri-
buendas contendunt, quod arbitrium omne
Episcopo a Synodo Tridentina deferatur.
At fatemur, Synodum nihil de Populo, seu
Paræcianis diserte ponere; solet tamen ve-

DISPENSATIO.

SUMMARIUM.

1. Dispensatio quid sit. — 2. Dispensatio potest
considerari sub variis modis. — 3. Primo, dispensa-
tio alia est debita, alia permissa, et alia prohibita,
et quæ sint. — 4. Secundo, dispensatio alia est legis,
alia hominis, et alia mixta, et quæ sint. — 5. Tertio,
dispensatio alia est justitiæ, alia gratiæ, et alia
mixta, et quæ sint. — 6. Quarto, dispensatio alia est
tacita, et alia expressa, et quæ dispensatio tacita. —
7. Hodie hujusmodi tacita Papæ dispensatio est mi-
nus frequens in usu. — 8. Dispensatio expressa quæ
sit. — 9. Quinto, dispensatio alia est excusabilis,
alia laudabilis, alia damnabilis. — 10. Dispensatio
sine justa causa non est dispensatio, sed dissipatio.
— 11. Dispensatio in lege Superioris sine justa causa
non solum est injusta, sed et invalida. — 12. Dispen-
sans in Lege Superioris sine justa causa mortaliter
peccat, nisi excuset levitas materiæ. — 13. Imo se-
cundum gravissimos Auctores in tali Lege sine justa
causa dispensans non est tutus in conscientia, sed
peccat. — 14. Idem dicendum est de petente sine
causa dispensationem, vel eam ultro oblatam ac-
ceptante. — 15. Dispensatio in Lege propria sine justa
causa est quidem injusta, sed tamen valida. — 16.
Dispensans in sua Lege sine justa causa probab.
peccat saltem venial.; sicuti petens, vel acceptans
ultro oblatam talem dispensat. sine causa. — 17.
Papa dispensans in propria Lege, et Jure positivo
sine causa, an peccet. *ad n. 18.* — 19. Papa proprie,
et rigorose loquendo non dispensat in Jure Divino.
— 20. Potest tamen Papa Jus Divinum interpretari,
et declarare, quod in aliquibus casibus propter ali-
quas circumstantias non obliget. — 21. Papa ex ra-
tionabili causa potest dispensare in omni Jure Eccle-
siastico. — 22. Etatis dispensatio pro consequendo
Beneficium Jurispatronatus familiaris non conceditur
a Papa in præjudicium remotioris vocati habentis
requisita. — 23. Episcopus, quoad Sacros Canones,
Constitutiones Apostolicas, et Decreta Conciliorum
Generalium, nequit dispensare, nisi sint casus sibi a
Jure concessi. — 24. Dantur plures casus, in quibus
potest Episcopus dispensare quoad Sacros Canones,
Constitutiones Apostolicas, etc. — 25. Primus casus
est, quando in Jure expresse conceditur Episcopis
talis facultas dispensandi. — 26. Secundus est,
quando saltem tacite, seu virtualiter ex modo lo-
quendi Sacrorum Canonum, præsumitur rationabili-
ter ipsis concessa talis dispensandi facultas. — 27.

(1. Dispensatio est Juris communis relaxatio
facta cum causæ cognitione ab eo qui Jus
habet dispensandi. Est in re communis cum
Glossa in c. *Requiritis* 5. caus. 1. qu. 7.
verb. *Ut plerisque*; et in c. *Ut constitueretur*
5. dist. 50. verb. *Detrahentium*; Abbas in c.
Fraternitatis, de Schismat. Fagnan. in cap.
Nimis 18. de filiis Presbyterorum num. 4.
Angel. Tab. et Armill. verb. *Dispensatio*.
(2. Dispensatio sub variis modis potest con-
siderari. Primo, dispensatio alia est debita,
alia permissa, et alia prohibita. (3. Dispensa-

riori sententia horum etiam consensus, ut
majoris partis requiri in nova Ecclesia fun-
danda. Ergo in divisione justa non negli-
gendus erit. Unde si plures, et distincti cœ-
tus uni Rectori, aut Curato majoris Ec-
clesiæ subjecti fuerint, ex tribus duos mi-
nimum consentire oportet. Certum etenim
est, eorum causa suscipi ejusmodi negotium.
Eoque audiendi omnino;» Rota in recent.
dec. 223. n. 5, part. 6. At negativa opinio
magis recepta est.

Tertius est, quando adest magna necessitas, vel
evidens utilitas de novo emergens, estque periculum
in mora, nec facile recurri potest ad Summum Pon-
tificem. — 28. Quartus est, quando adest consuetudo
dispensandi legitime præscripta. — 29. Quintus est,
quoties dubium est, an casus indigeat dispensatione.
— 30. Potestas dispensandi in supradictis, et aliis
consimilibus casibus competens Episcopis, competit
etiam Capitulo Sede vacante. — 31. Dispensatio
Matrimonii obtenta super impedimento consanguini-
tatis in forma pauperum, falso narrata paupertate,
est valida. — 32. Dispensatus ad Ordines super Irre-
gularitate, ex aliquo defectu corporis, non indiget
nova dispensatione ad Beneficia. — 33. Alia de dis-
pensationibus, *remissive*. — 34. Cæcus non obtinet
dispensationem neque ad primam Tonsuram, ad
obtinendum Beneficium: obtinet jam ordinatus Sacer-
dos, qui oculorum lumen amisit, non tamen ita ut
nihil videat. — 35, 36. Non frequenter nec sine justa
causa conceduntur Dispensationes. — 37, 38. Matrimo-
nial. Dispensationum causæ veraciter exponendæ
et verificandæ. — 39, 40. Quinam denegandæ. —
41, 42. Quænam Dispens. Matrimonial. concedi
possint a Pœnitentiaria Apost. — 43. Neophytis ad
Fidem conversis Venetiis conceditur arbitrio Nuntii
Apost. dispens. Matrimonium contrahendi cum Fi-
déli absque interpellatione Conjugis in infidelitate
relictis. — 44, 54. De Dispensationibus super gradi-
bus prohibitis ad effectum contrahendi cum hæreti-
cis. — 55, 57. A quonam Dispensatio super ætate
ad contrahendum Matrim. concedi possit. — 58.
Pro Regularibus non conceduntur nisi Superio-
rum Regul. consensu. — 59, 66. De Dispensationi-
bus ab observantia Quadragesimæ. — 67, 68. De
Dispensat. super Ritibus. — 69, 81. De Dispensatio-
nibus S. Pœnitentiariæ quæ diriguntur Confessariis.
— 82. Alia ad rem. *Remissive*. — 83, 84. Ad defini-
tionem Dispensationis nota. — 85, 87. Explanatur
Auct. sententia. — 88. Quando tacita Dispensatio
locum habeat. — 89. Plena potestas dispensandi
super legibus positivis Pontifici tribuitur. — 90,
100. De potestate Episcoporum dispensandi. — 101,
102. An cesset Dispensatio, si causa, ob quam fuit
concessa, cesset ante executionem illius. — 103. An
et quando potius datum mandatum de dispensando
quam gratia dispensationis concessa a Papa sit, et
quinam effectus. — 104, 108. Dispensatio est stricti
juris, nec patitur extensionem.

tio debita est, ubi vel utilitas, vel necessitas
Ecclesiæ, vel meritorium prærogativa verti-
tur, ut colligitur ex cit. cap. *Ut constitueretur*
23, dist. 50, et c. *Exposuisti* 23, de Præ-
bend. Dispensatio permissa, quæ etiam
arbitraria appellatur, est, ubi in Jure sit pro-
hibitio, cujus moderatio relinquatur arbitrio
Superioris, ut habetur in c. *Si quis presbyter*
dist. 50, vel etiam, quando aliqui permitti-
tur, ut pejus evitetur; c. 2. de spons. Dis-
pensatio prohibita est ubi minime fieri
potest absque manifesta Juris dissipatione,

vel quando justa causa dispensandi non
adest, text. in c. *Fali*; et cap. *Si illa* caus.
qu. 7. cap. *Innotuit*. § *Multa*, de Elect. (4.
Dispensatio etiam triplex dicitur; Alia legis,
ut in cap. *Literas* 14. de filiis Presbytero-
rum, ibi: «Permittimus ipsum ordinari in
Clericum.» Alia hominis, ut illa, quæ a Su-
perioribus solet concedi; mixta, quando
scilicet lex concedit, ut homo dispenset, ad
text. in cap. *De multa*. 28. de Præbend. (5.
Tertio, dispensatio adhuc est triplex: Alia
justitiæ, alia gratiæ, alia mixta. Dispensatio
justitiæ est illa, quæ dicitur debita ut sub
num. 3. Dispensatio gratiæ est illa, quæ con-
tinet merum privilegium, meramque Prin-
cipis liberalitatem; mixta est illa, quæ pro-
cedit partim a justitia, partim a gratia, et in
hac mixta potest etiam comprehendi Prin-
cipis tolerantia; Abb. in cap. *Nisi esset*, de
Præbend.

(6. Quarto dispensatio alia est tacita, alia
expressa. Dispensatio tacita est quando Prin-
ceps concessit officium alicui inhabili, vel
Papa Beneficium, nam tunc videtur tacite
super illius inhabilitate dispensare, ut notant
communiter Doctores in l. *Quidam consule-
bant*, ff. *de Rejud.* Hoc tamen debet intelligi
quando Papa, vel Princeps sciebat inhabili-
tatem illius, cui facta est Officii, et respective
Beneficii concessio; secus vero, si ignora-
bat; Gloss. in l. *Universis*, c. *de præc. Imper.*
off. quia numquam censetur Princeps re-
mittere vitium ignoratum; c. *Si eo tempore*,
de Rescrip. in 6. (7. Hodie tamen hujusmodi
tacita Papæ dispensatio est minus frequens
in usu ob regulam quinquagesimam primam
Cancellariæ Apostolicæ, quæ solet ab omni-
bus Pontificibus confirmari subsequentibus
verbis. «Item quod per quancumque Signa-
turam in quavis gratia, nullatenus dispen-
satio veniat, nisi specialiter exprimat, vel
dicta gratia totaliter effectum hujusmodi
dispensationis concernat, vel alias nihil con-
ferat, aut operetur.» (8. Dispensatio ex-
pressa est illa, in cujus Literis narratur
defectus impetrantis, et in illis Papa utitur
verbo *Dispensamus*; cap. *At si Clerici* 4. de
Judiciis, § *de adulteriis*, cap. *De multa* 28,
de Præbend. Et idem esset, si in illis uteretur
Papa verbo *Permittimus*, quod etiam dispen-
sationem expressam inducit; cap. *Literas*
14, de filiis Presbyterorum, et c. *Unico* de
ætate, et qualis, in 6, et docet usualis praxis
Cancellariæ Apostolicæ.

(9. Quinto, Dispensatio insuper alia est
excusabilis, alia laudabilis, alia damnabilis.
Dispensatio excusabilis est, quando urget
necessitas, quia ipsa legem non habet, et
propterea tunc Legis rigor infringitur, ubi
enim necessitas urget, dispensatio dicitur
excusabilis; Felin. in cap. 1. num. 49, et 50.
de Constit. Menoch. de Arbitr. Jud. lib. 2.
cent. 2. casu 131. n. 1. et alii passim, ex S.
Bernardo infra citando. Dispensatio lauda-
bilis est illa, ubi communis provocat utilitas,
quæ a jure æquiparatur necessitati; in cap.
Cum omnes, de Constitut. S. Bernard. infra
citandus. Dispensatio damnabilis est illa,
ubi nec ulla urget necessitas, nec communis

provocat utilitas, nec ulla adest causa justa;
Sperell. part. 2. Decis. 109. num. 2. Unde
egregie D. Bernardus lib. 3 de Consider. ad
Eugen. Papam sic ait: «Quid, inquis, pro-
hibes dispensare? Non, sed dissipare. Non
sum tam rudis, ut ignorem positos vos dis-
pensatores, sed in ædificationem, non in
destructionem. Denique quæritur inter dis-
pensatores, ut fidelis quis inveniat? ubi
necessitas urget, excusabilis dispensatio est;
ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis
est, utilitas dico communis, non propria;
nam cum nihil horum est, non plane fidelis
dispensatio, sed crudelis dissipatio est.»
(10. Hinc dispensatio sine justa causa, non
dispensatio, sed dissipatio dicitur communi-
ter a Doctoribus, ut observant et tenent
Sperell. dict. decis. 109. num. 3. Fagn. in
cap. *Nimis* 18. de filiis Presbyterorum, n. 9.
Barbosa de Offic. et potest. Episcop. part. 1.
tit. 2. glos. 15. num. 7. Pyrr. Corrad. Prax.
dispensat. Apostolic. lib. 2. cap. 3 sub num.
2. Reiffenstuel lib. 1. Decretal. tit. 2. n. 450.
et alii passim.

(11. Idcirco dispensatio in Lege Superioris
sine justa causa non solum est injusta, sed
et invalida; Innocent, in cap. *Dudum*. 22. de
Elect. num. 16. vers. *Item si Papa*; Abbas in
cap. *Non est*, de Voto; num. 8. Butr. in cap.
Venerabilem; *Qui filii sint legitimi*, num. 6.
Felin. in cap. *Postulasti*, de Remiss. sub
num. 13. Navarr. in cap. final. *de Simonia*
num. 4. et Manual. prælud. 9. n. 14. Sperell.
dec. 109. num. 10. et plurimi Theologi,
quos refert, et sequitur Sanchez de Matrim.
lib. 8. disp. 17. num. 24. (12. Unde dispen-
sans in Lege Superioris sine justa causa,
mortaliter peccat, nisi excuset levitas mate-
riæ, ut ex D. Bernardo l. c. sub n. 9, tenet
Abbas in c. *At si Clerici* 4, de Judiciis, § *de*
adulteriis sub n. 20. in fin. Armilla verb.
Dispensatio num. 13. Silvester eod. verb. n.
2. Campanil. in diversor. jur. Canon rubr.
6. cap. 3. num. 27. Sperelli d. dec. 109.
num. 27. et dec. 115. n. 35. et post multos
alios docet Sanchez de Matrim. lib. 8. disp.
18. num. 1. (13. Immo etiam Papa, in tali
Lege sine causa dispensans non est tutus in
conscientia, sed peccat, ut plurimi gravissimi
Auctores firmant, Ancharan. const. 353, nisi
legibus in fine, Abbas et Canonistæ passim
in cap. *Quæ in Ecclesiarum*, de Constit., ubi
Felin. sub n. 25. vers. *Demum*, testatur ita
omnes tenere, Covarr. in rubr. de Sponsal.
par. 2. cap. 6. § 9, num. 7. Alvarus Pelagius
de planctu Ecclesiæ l. 2. cap. 15. Victoria
in Select. de potest. Papæ num. 7. Corduba
lib. 4. Quæstionarii q. 9. Sperell. d. dec.
109. n. 15. Sotus de Justit. et jur. lib. 3. q.
6. art. 3. et colligitur ex D. Bernardo loc.
suprac. sub num. 9. monet Papam, ut non
pro sua voluntate, vel utilitate, sed pro com-
muni bono dispenset «in ædificationem, non
in destructionem... nam cum nihil horum
est» (scilicet nec urget necessitas, nec pro-
vocat communis utilitas) «non plane fidelis
dispensatio, sed crudelis dissipatio est.» (14.
Idem dicendum est de petente sine causa
dispensationem, vel eam ultro oblatam ac-